

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

BANKACILIK SEKTÖRÜ BASEL-II GELİŞME RAPORU

19 Haziran 2006

Bu Rapor kamuoyunu bilgilendirme amacıyla **Kasım 2005-Mart 2006** dönemine ilişkin bankalardan alınan Bankaların Basel-II'ye Geçişine İlişkin İlerleme Raporlarında yer alan bilgiler derlenerek hazırlanan bir Rapor olup, içinde yer alan bilgi ve verilere dayanarak verilecek yatırım ya da benzeri kararların sonuçlarından BDDK sorumlu tutulamaz.

Görüş ve Önerileriniz İçin:

rg@bddk.org.tr

0 (312) 455 65 29

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TABLOLAR	I
GRAFİKLER	I
KISALTMALAR	II
YÖNETİCİ ÖZETİ	III
ABSTRACT	VI
GİRİŞ	VIII
1. BANKA YOL HARİTALARI	1
2. BASEL-II'YE GEÇİŞE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR	2
2.1 BASEL-II'YE GEÇİŞE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	2
2.2 BASEL-II'YE HAZIRLIK SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN TEMEL SORUNLAR.....	4
3. KREDİ RİSKİ	6
3.1 SİSTEM-ALTYAPI TESİSİ ÇALIŞMALARI.....	7
3.2 VERİ TABANI OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	7
3.3 UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR	10
4. PİYASA RİSKİ	11
4.1 SİSTEM ALTYAPI TESİSİ ÇALIŞMALARI	12
4.2 VERİ TABANI OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	12
4.3 UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR	12
5. OPERASYONEL RİSK	14
5.1 SİSTEM VE ALTYAPI TESİSİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	15
5.2 VERİ TABANI OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	16
5.3 UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR	16
6. YAPISAL FAİZ ORANI RİSKİ	18
6.1 SİSTEM VE ALTYAPI TESİSİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	18
6.2 VERİ TABANI OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	18
6.3 UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR	18
7. LİKİDİTE RİSKİ	19
7.1 SİSTEM VE ALTYAPI TESİSİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	19
7.2 VERİ TABANI OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	19
7.3 UYGULAMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR	19
8. İKİNCİ YAPISAL BLOK	20
9. EĞİTİM-DANIŞMANLIK	22

TABLolar

Tablo 1: Banka İçi Yol Haritaları	1
---	---

GRAFİKLER

Grafik 1: Kredi Riski Ölçümünde İçsel Yöntem Kullanmayı Planlayan Bankalar.....	6
Grafik 2: Piyasa Riski Ölçümünde RMD Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar	11
Grafik 3 : Operasyonel Riski Ölçümünde İÖY Kullanmayı Planlayan Bankalar.....	14

KISALTMALAR

ASY	Alternatif Standart Yaklaşım
Basel-II	Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Yakınlaştırılması
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BÖMB	Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları
BS	Bilgi Sistemleri
İDD	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
İÖY	İleri Ölçüm Yaklaşımları
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KÖMB	Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankaları
OÖMB	Orta Ölçekli Mevduat Bankaları
QIS	Sayısal Etki Çalışması
KB	Katılım Bankaları
KRSY	Kredi Riski Standart Yaklaşım
ORSY	Operasyonel Risk Standart Yaklaşım
PRSY	Piyasa Riski Standart Yaklaşım
RMD	Riske Maruz Değer
TGY	Temel Gösterge Yaklaşımı
THK	Temerrüt Halinde Kayıp
TO	Temerrüt Olasılığı
TT	Temerrüt Tutarı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bankaların Basel-II'ye yönelik hazırlıklarının değerlendirildiği bu çalışma, Kurumumuz Yol Haritası çerçevesinde bankalardan Kasım 2005-Mart 2006 dönemleri itibarıyla alınan ilerleme raporları esas alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada, bankaların kalitatif nitelikteki anket sorularına verdikleri yanıtlar: yol haritası, geçişe ilişkin çalışmalar ve karşılaşılan sorunlar, kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk, yapısal faiz oranı riski, likidite riski, ikinci yapısal blok ile eğitim-danışmanlık faaliyetlerinden oluşan dokuz başlık altında değerlendirilmektedir.

Bankaların tamamına yakını kendi yol haritalarını hazırlamıştır. Hazırlanan banka içi yol haritalarının kapsam ve niteliği, banka türüne ve ölçeğine göre farklılık arz etmektedir.

Bankalarca yol haritaları kapsamında yürütülen faaliyetlerden başlıcaları şunlardan oluşmaktadır: cari muhasebe ve raporlama sistemlerinin Basel-II gereklerine uygun hale getirilmesine, bilgi yönetimi ve veri depolama sistemlerinin güncelleştirilmesine, varlıkların portföyler itibarıyla tasnif edilmesine, kurumsal/KOBİ/perakende kredi ayırımının yapılmasına, müşteri/teminat takip sistemlerinin işlevsel hale getirilmesine ve faaliyet kolları bazında gelir/gider ayırımının yapılabilmesine yönelik çalışmalar.

Bankaların önemli bir bölümünce, yol haritaları uyarınca yürütülecek faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesine yönelik çeşitli komiteler ve çalışma grupları tesis edilmiştir.

Hazırlık sürecinde karşılaşılan güçlüklerin başında ileri yöntemlerin kullanılabilmesi için yeterli sayıda ve istenilen kalitede verinin bulunmaması, bunların tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi, Basel-II'nin cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinden önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi gelmektedir.

Gelişmiş yaklaşımları kullanmayı planlayan bankalar açısından ileri yöntemler için gerekli risk verilerinin istenilen sayıda, nitelikte ve tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi hazırlık sürecinde yaşanan önemli güçlüklerdendir. Veriler konusunda yaşanan sorunların temel nedenleri olarak bankaların mevcut veri sistemlerinin Basel-II gereklerinden farklı tasarımıyla reel sektör kuruluşlarının yeterli düzeyde dokümantasyon, muhasebe ve kayıt sistemlerine sahip olmamaları gösterilmektedir. Bu nedenle, reel sektörün de Basel-II sürecine ilişkin

bilgilendirilmesinin ve çeşitli düzenlemelere tabi olmasının gerekli olduğu bankalarca ifade edilmektedir.

Cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinin Basel-II'den önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi tüm bankalar açısından hazırlık sürecinin etkin bir biçimde yönetilmesini engelleyen en önemli sorun olarak görülmektedir.

Bankaların büyük bir bölümünün, kredi riski için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında başlangıçta standart yöntemi kullanmaları beklenmektedir. İleri yöntemleri kullanmayı planlayan bankalarca halen en fazla yatırım yapılan alan bu modellere ilişkin yazılımların hazırlanmasıdır. Bankalarca, müşteri bazında izlenen teminatların krediler bazında izlenebilmesi için teminatların kredilerle eşleştirilmesine yönelik projeler yürütülmektedir.

Halen piyasa riskleri için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında tüm bankalarca standart yöntem kullanılmaktadır. Bazı bankalarca risk limitlerinin belirlenmesi ve izlenmesi amaçlarına yönelik olarak günlük bazda Riske Maruz Değer (RMD) yöntemiyle de ölçümler yapılmaktadır. Bu bankalarda, RMD modellerinin bilgi işlem sistemleri ile uyumlu hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Bankaların büyük bir bölümünün, operasyonel risk için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında başlangıçta basit yöntemleri (Temel Gösterge Yaklaşımı, Alternatif Standart Yaklaşım ve Standart Yaklaşım) kullanmaları beklenmektedir. Bankalarca ilerleyen dönemlerde gelişmiş yaklaşımlara (İleri Ölçüm Yaklaşımları) geçilmesi planlanmaktadır.

Bankalarca yapısal faiz oranı riskine ilişkin olarak ölçüm yöntemleri geliştirme, politika/eylem planları belirleme ve yazılım geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Bankalarca faiz açıklarının belirlenmesi ve yapısal faiz oranı riskinin ölçümüne yönelik olarak durasyon analizleri, stres testleri, senaryo analizleri gibi yöntemlerden yararlanılmaktadır.

Bankalarca, likidite riski, nakit akım tablolarıyla izlenmekte ve bilanço ortalama vade analizi, likidite açığı analizi, mevduat tortusu hesaplamaları gibi yöntemler kullanılarak analiz edilmektedir.

İlerleme raporlarının alındığı dönemler itibarıyla bankaların uyum faaliyetleri daha çok sermaye yeterliliğine ilişkin Birinci Yapısal Blok üzerine yoğunlaşmıştır. Bankalarca, denetim otoritesinin incelemesine ilişkin İkinci Yapısal Bloka uyuma yönelik çalışmalara ilerleyen dönemlerde ağırlık verileceği ifade edilmektedir.

Bankalar, Basel-II'ye uyum için gerekli yazılımların geliştirilmesinde bilişim firmaları ile risklerin ölçümü ve veri gereksinimlerinin belirlenmesinde ise, danışmanlık şirketleri ile çalışmalar yürütmektedir. Bankalarca risk birimi personelinin eğitimine yönelik olarak danışmanlık firmalarından hizmet alınmaktadır. Ayrıca, bazı bankalarda seminerler, toplantılar, sirkülerler ve süreli bültenler aracılığıyla veya intranet siteleri kanalıyla diğer birim personelinin de süreç hakkında bilgilendirilmesi sağlanmaktadır.

ABSTRACT

This Development Report summarizes the main findings regarding banks' activities for preparation for Basel-II. The findings are based on progress reports collected from banks as of November 2005 and March 2006. Report consists of nine parts; Road maps of banks, preparation process and problems, credit risk, market risk, operational risk, interest rate risk in the banking book, liquidity risk, Pillar II issues and outsourcing.

Almost all of the banks have prepared their own road maps. Main steps taken by banks for implementation of Basel-II are summarized below.

Most banks have been working on refining of accounting and reporting systems to ensure compliance with minimum requirements of Basel-II and upgrading IT and data storing systems. In addition to those some banks have prepared documentation of internal risk assessment process and have defined limits for each risk.

Banks planning to implement IRB approaches have intensified their efforts on model development studies. Some banks have established committees and working groups to plan and take actions necessary in the context of bank-based road maps.

Basel-II requires systems, processes and implementation practices largely differs from current regulatory and supervisory framework. This situation is a severe cost burden faced by banks in the implementation process.

Most banks plan to implement standardized approaches at the beginning of the Basel-II capital adequacy calculations. In this regard, banks make studies concerning categorization of exposures, ensuring effectiveness of monitoring systems (receivables/consumers), mapping of risk weights (assigning collaterals to the exposures), GAP analysis, etc.

Currently, most banks implement VaR approaches for market risk calculations and plan to implement internal model approaches. Therefore, banks make studies concerning upgrading and integrating VaR models to banks daily risk management systems, use of daily VaR calculations (for to determine risk limits and control risk), use of back testing to ensure the soundness of the VaR models, etc.

Most banks plan to implement standardized approaches at the beginning of the Basel-II operational risk calculations. In this regard, banks make studies concerning definition of operational risk losses, allocation of P/L to business lines etc.

In the context of interest rate risk in the banking book and liquidity risk, developing risk measurement systems, defining action plans and liquidity control policies, cash flow charts, average maturity analysis (for on balance sheet items), liquidity GAP analysis, core deposit computations, duration analysis, stress tests, scenario analysis, etc. are main steps taken by banks.

Pillar 2 requires banks to have a process for assessing their overall capital adequacy in relation to their risk profile and a strategy for maintaining capital levels. Most banks have intensified their studies on Pillar I and planned to accelerate their Pillar II studies in near future.

In terms of outsourcing in preparation to Basel-II, banks have conducted studies regarding development and use of software in collaboration/with assists of IT institutions. Banks prepare training programs ranging from general seminars to extensive courses with the assist of consulting firms.

GİRİŞ

Basel-II'ye Geçişe İlişkin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Yol Haritası Taslağı, 30 Mayıs 2005 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Yol Haritasında, bankaların Basel-II'ye yönelik kendi yol haritalarını oluşturmaları ve üçer aylık dönemlerde yürüttükleri faaliyetlere ilişkin olarak İlerleme Raporları vasıtasıyla Kurumumuzu bilgilendirmeleri öngörülmektedir.

Bu çalışmada yer alan değerlendirmelerde, Kasım 2005-Mart 2006 dönemleri itibarıyla bankalarca hazırlanan ilerleme raporları esas alınmaktadır.

Çalışma dokuz bölümden oluşmaktadır:

1. Banka Yol Haritaları
2. Basel-II'ye Geçişe İlişkin Çalışmalar ve Karşılaşılan Sorunlar
3. Kredi Riskine İlişkin Çalışmalar
4. Piyasa Riskine İlişkin Çalışmalar
5. Operasyonel Riske İlişkin Çalışmalar
6. Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Çalışmalar
7. Likidite Riskine İlişkin Çalışmalar
8. İkinci Yapısal Bloka Yönelik Çalışmalar
9. Eğitim-Danışmanlık

Raporda banka bazında bilgi aktarma ve değerlendirmelerde bulunma yöntemi benimsenmemiştir. Bunun yerine, farklılıkların yansıtılması gereken durumlarda bankaların ölçeklerine ve/veya faaliyet alanlarına göre sınıflama yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda, mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olmak üzere üçlü bir sınıflandırma yapılmış, ayrıca mevduat bankaları büyüklüklerine göre üç alt gruba ayrılmıştır. Mevduat bankalarından, aktifleri toplamı bankacılık sektörü toplam aktiflerine oranı %5 ve üzerinde olanlar '*büyük ölçekli*', %1 ile %5 arasındakiler '*orta ölçekli*' ve %1'in altındaki '*küçük ölçekli*' olarak nitelendirilmiştir.

İlerleme raporlarına ilişkin anket formlarının daha önceden belirlenen biçim ve içeriği, bankaların belirlenen konu başlıklarında kendi uygulamalarını herhangi bir standart şekil şartına bağlı olunmaksızın ifade edilmesine yöneliktir. Bu nedenle, anket formunda yer alan soruların ele alınış biçimi, verilen cevapların kapsam ve niteliği bankadan bankaya önemli ölçüde değişebilmektedir. Bu durum, istatistiki bilgi elde edilmesini ve standart değerlendirmeler yapılabilmesini olanaksız hale getirmiştir. Anket formundan kaynaklanan sorunlarla birlikte değerlendirilmesi yapılan hususun veya bir tespitin bankaların ne kadarı için kesin olarak geçerli olduğunun belirlenmesinde yaşanan güçlük nedeniyle çalışmada istatistiki bilgi verilmemekte, genel ifadeler kullanılmaktadır.

Yukarıda ifade edilen sorunların giderilmesini teminen konuların çerçevesinin daha net çizildiği, daha sistematik ve istatistiki veri üretmeye elverişli standart bir anket

formunun geliştirilmesi zorunluluğu hâsıl olmuştur. Bu amaçla bundan sonra hazırlanacak ilerleme raporlarının Avrupa Birliđi Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine uyum dikkate alınarak geliştirilecek yeni anket formatı ile talep edilmesi planlanmaktadır.

1. BANKA YOL HARİTALARI

Basel-II'ye Geçişine İlişkin İlerleme Raporlarında gözlenen en önemli husus bankaların tamamına yakın kısmının banka içi yol haritalarını oluşturmuş olmalarıdır. Sektör bazında değerlendirildiğinde, toplam aktifin %99,9'unu oluşturan 45 bankanın banka içi yol haritası mevcutken, toplam aktifin %0,1'ini oluşturan 3 bankanın yol haritasının bulunmadığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Banka İçi Yol Haritaları

	Yol Haritası Mevcut (Banka Sayısı)*	Yol Haritası Mevcut (% Aktif)	Yol Haritası Mevcut Değil (Banka Sayısı)	Yol Haritası Mevcut Değil (% Aktif)
BÖMB	8	78,7	-	-
OÖMB	6	12,5	-	-
KÖMB	15	3,9	2	0,1
KATILIM	4	2,5	-	-
KYB	10	2,3	1	0,0
TOPLAM	45	99,9	3	0,1

* İller Bankası, Adabank ve Birleşik Fon Bankası özel durumları nedeniyle değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Banka içi yol haritaları ana hatları ile BDDK Yol Haritası ile uyum gösterirken, söz konusu haritaların kapsam ve içeriği, banka türüne ve ölçeğine göre farklılık arz etmektedir. Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları (BÖMB) ve Orta Ölçekli Mevduat Bankaları (OÖMB) ayrıntılı yol haritalarına sahipken, Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları (KÖMB), Kalkınma ve Yatırım Bankaları (KYB) ve katılım bankaları daha az detaylı ve genel hususları içeren yol haritalarına sahiptir.

Banka içi yol haritası mevcut olan bankaların önemli bir kısmının yol haritaları yönetim kurullarınca onaylanmıştır. Yönetim kurulunca onaylanmayanlar bankalarca konunun yakın dönemde kurul gündemine alınacağı ifade edilmektedir.

2. BASEL-II'YE GEÇİŞE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR ve KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Bu bölümde, bankalarca Basel-II'ye geçişe yönelik olarak yürütülen çalışmalar ile bu süreçte karşılaşılan temel sorunlar hakkında bilgi ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

2.1 Basel-II'ye Geçişe İlişkin Çalışmalar

Bankaların önemli bir bölümünde, banka yol haritaları uyarınca; projeye ilişkin faaliyetlerin planlanması, banka içi koordinasyonun sağlanması ve yol haritasına uyumun takibine yönelik olarak çeşitli komiteler tesis edilmektedir. Bununla birlikte, özellikle büyük bankalarda riskler bazında teknik çalışmalar yürütmek, cari muhasebe ve raporlama sistemlerini Basel-II gereklerine uygun hale getirmek, bilgi yönetimi ve veri depolama sistemlerini güncelleştirmek gibi amaçlarla çalışma grupları oluşturulmaktadır.

Katılım bankaları, küçük ölçekli bankalar ve orta ölçekli bankaların önemli bir bölümü kredi, piyasa ve operasyonel risk için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını kullanmayı hedeflemektedir. Bankalar tarafından bu amaca yönelik olarak yürütülen başlıca faaliyetler şunlardan oluşmaktadır:

- Varlıkların portföyler itibarıyla tasnif edilmesi,
- Kurumsal/KOBİ/perakende kredi ayırımının yapılması,
- Müşteri/teminat takip sistemlerinin işlevsel hale getirilmesi,
- Dış derecelendirme notlarının eşleştirilmesi,
- Faaliyet kolları bazında gelir/gider ayırımının yapılması.

Bunun yanında, operasyonel risk için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında, küçük ölçekli yabancı bankalardan bir bölümü genel merkezlerince geliştirilen ileri ölçüm yaklaşımlarını ve sağlanan verileri kullanmayı planlamaktadır.

BDDK Yol Haritasına göre Basel-II'nin uygulanmaya başlanacağı tarihte (Ocak 2008), tüm bankalar (kredi riski ve operasyonel risk için) yalnızca basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını kullanabileceklerdir. BDDK'nın Yol Haritasında kredi ve operasyonel riskler için ileri yaklaşımların kullanımına 2009 yılından itibaren izin verilmesi öngörülmektedir. BÖMB'lerden bir kısmı bu tarihten 3-5 yıl sonrasında

kredi ve/veya operasyonel risk hesaplamalarında gelişmiş yaklaşımlara geçmeyi planlamaktadır. Bu nedenle, ileri yaklaşımları kullanmayı hedefleyen bankaların çalışmaları, öncelikle standart yöntemlere uyuma yöneliktir. Söz konusu bankalarca yürütülen çalışmaların yoğunlaştığı alanlardan başlıcaları şunlardır:

- Eksikliklerin tespit edilmesi,
- Veri toplama sürecinin merkezileştirilmesi,
- Risklerin sayısallaştırılması için gerekli yöntem ve tekniklerle kullanılacak sistemlerin belirlenmesi,
- Risk ölçüm modellerinin satın alınması veya içsel olarak geliştirilmesi,
- Veri depolaması,
- Bilgi işlem sistemlerinin otomasyonu.

Büyük bankaların tamamına yakın bir bölümünde piyasa risklerinin ölçümü hâlihazırda RMD yöntemleriyle yapılabilmektedir. Söz konusu bankalarda, kullanılan RMD modellerinin genel bilgi işlem sistemleri ile uyumlu hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

İnsan kaynağının eğitimi, bankaların Basel-II'ye hazırlık sürecinde önem verdiği hususların başında gelmektedir. Bankaların büyük bir bölümü eğitim konusunda danışmanlık firmalarından yardım almaktadır. Bunun yanında, bazı bankalar seminerler, toplantılar, sirkülerler ve süreli bültenler aracılığıyla veya intranet siteleri kanalıyla personelini süreç hakkında bilgilendirmektedir. Diğer taraftan, yabancı banka şubeleri ile yabancı ortaklı bankalar insan kaynağının Basel-II konularında eğitiminde ana merkezlerinden ve yabancı ortaklarından destek almaktadır.

Bazı küçük ölçekli bankalarda risk yönetimi ve iç kontrol sistemleri başta olmak üzere organizasyonel yapının değiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmaların başlıcaları şunlardır:

- Organizasyonel yapı ile örgütsel şemalarının Basel-II'ye uyumlu hale getirilmesi,
- Aktif-pasif yönetimi ile piyasa riski yönetimi arasındaki bağlantının ve bilgi akışının güçlendirilmesi,
- Risk matrisleri hazırlanması,
- Teftişler ve iç kontrollerde ortaya çıkarılan bulguların risk matrislerine aktarılması,
- Anket çalışmaları yapılması,

- Öz değerlendirme raporları hazırlanması,
- Birimlerle toplantılar yapılması,
- Benimsenecek politika ve takip edilecek stratejilerin çeşitli birimlerin katılımıyla belirlenmesi/güncellenmesi.

2.2 Basel-II'ye Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar

Bu kısımda, bankaların Basel-II'ye hazırlık sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar özetlenmektedir. Ele alınış sırası sorunun önem sırasını göstermemektedir.

Türk bankacılık sektöründe risk kültürünün yeterli düzeyde yerleşmemiş olması, Basel-II'ye yönelik faaliyetlerin banka tabanına yayılmasında önemli sıkıntılarla karşılaşıldığını beraberinde getirmektedir.

Basel-II teknik seviyesi yüksek düzeyde bir düzenleme olması sebebiyle insan kaynağı ve bilgi sistemleri gibi altyapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede, özellikle küçük ve orta ölçekli bankalar açısından kaynak tahsisi, hazırlık sürecinde karşılaşılan en önemli sorunların başında gelmektedir.

Gelişmiş yaklaşımları kullanmayı planlayan bankalar açısından ileri yöntemler için gerekli risk verilerinin istenilen sayıda, nitelikte ve tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi hazırlık sürecinde yaşanan önemli güçlüklerdendir. Veriler konusunda yaşanan sorunların temel nedenleri olarak bankaların mevcut veri sistemlerinin Basel-II gereklerinden farklı tasarımıyla reel sektör kuruluşlarının yeterli düzeyde dokümantasyon, muhasebe ve kayıt sistemlerine sahip olmamaları gösterilmektedir. Bu nedenle, reel sektörün de Basel-II sürecine ilişkin bilgilendirilmesinin ve çeşitli düzenlemelere tabi olmasının gerekli olduğu bankalarca ifade edilmektedir.

Birleşme süreci devam eden veya tamamlanan bankalarda, müşteri bilgileri ile bilgi sistemlerinin bütünleştirilmesi ve sistemlerin birbirleri ile uyumlu hale getirilmesinde yaşanan sorunlar, bu bankaların Basel-II'ye hazırlık çalışmalarında aksamalara neden olabilmektedir.

Cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinin Basel-II'den önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi tüm bankalar açısından hazırlık sürecinin etkin bir biçimde yönetilmesini engelleyen en

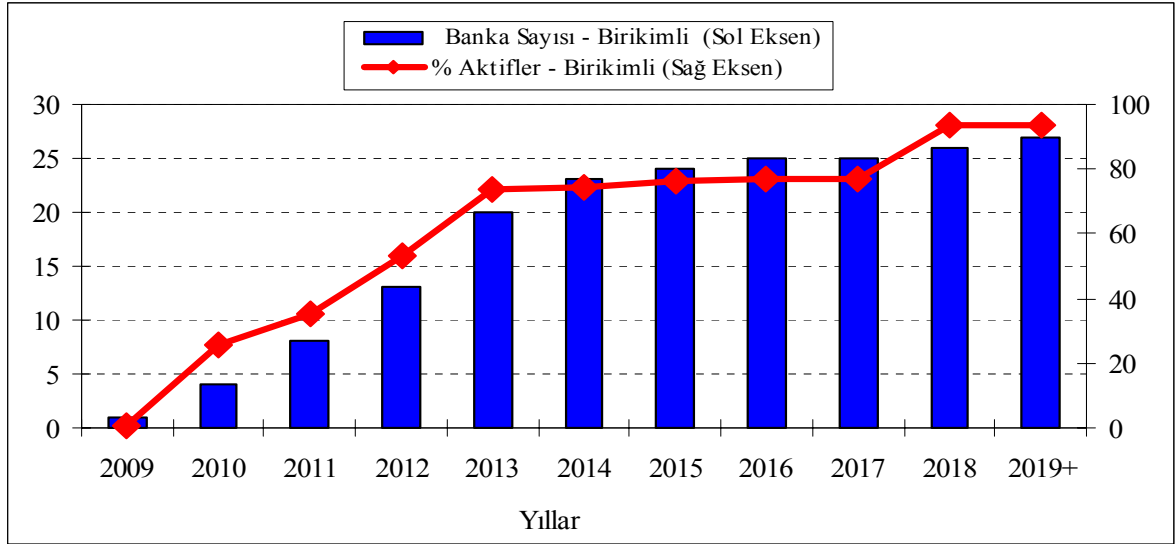
önemli sorun olarak görülmektedir. Bu sorunların Basel-II'nin altyapısını oluşturacak yasal düzenlemelerin, ulusal inisiyatif çerçevesinde alınacak kararların ve bankalara yol gösterici rehberlerin zamanında ortaya konulması suretiyle aşılabileceği ifade edilmektedir.

BDDK tarafından benimsenen kademeli geçiş stratejisi nedeniyle özellikle ileri yaklaşımları hedefleyen bazı bankalar için hem standart yaklaşım hem de içsel modele yönelik hazırlıkların aynı anda sürdürülmeye çalışılması ilave operasyonel yük ve maliyet olarak görülmektedir. Ayrıca, bu hazırlıklarla eş anlı olarak cari mevzuat kapsamındaki yükümlülüklerin de devam etmesi bazı bankalarca bir problem olarak değerlendirilmektedir.

3. KREDİ RİSKİ

Katılım bankaları, küçük ölçekli bankalar ve orta ölçekli bankaların önemli bir bölümü kredi riski için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında standart yaklaşımları kullanmayı planlamaktadır. Bununla birlikte, büyük ölçekli bankalar ile küçük ve orta ölçekli yabancı bankalar içsel derecelendirmeye dayalı (İDD) yaklaşımları hedeflemektedir. Kredi riskine ilişkin sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında İDD yaklaşımlarını kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 1’de yıllar itibarıyla yer almaktadır.

Grafik 1: Kredi Riski Ölçümünde İçsel Yöntem Kullanmayı Planlayan Bankalar

* Kaynak: Türk Bankacılık Sistemi Basel-II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005.

Grafik 1’de yer alan anket sonuçlarından, 2010 yılından itibaren 4 bankanın (aktif payı %25,4), 2012 yılından itibaren 13 bankanın (aktif payı %53,1) İDD yaklaşımlarını kullanmayı planladığı görülmektedir.

Bankaların kredi riskine ilişkin çalışmaları sistem-altyapı tesisi ve veri tabanı oluşturulması olmak üzere başlıca iki temel alana odaklanmaktadır.

Bu bölümde, bankaların çalışmaları üç başlık altında ele alınmaktadır.

3.1 Sistem-Altyapı Tesisi Çalışmaları

Bankaların kredi riski ölçümüne ilişkin sistem ve altyapının tesisi amacıyla en fazla yatırım yaptıkları alanların başında veri tabanının oluşturulması ve risk ölçüm modellerine ilişkin yazılımların hazırlanması gelmektedir.

Bankaların büyük bir bölümü, Basel-II uygulamasına geçilmesiyle birlikte kredi riski için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında ilk zamanlar standart yöntemi kullanmayı planlamaktadır. Bunun nedenleri arasında ölçek ve portföy yapısı gibi faktörler yanında model geliştirmenin ortaya çıkardığı zaman ve ek yatırım maliyeti başta gelmektedir.

Basel-II uygulamasına standart yöntemle başlamayı planlayan bankaların büyük bir bölümü, bu yöntemin kullanılabilmesi için gerekli altyapının tesisi çalışmalarına başlamış bulunmaktadır.

İDD yöntemlerini hedefleyen ve çoğunluğunu BÖMB ve OÖMB'lerin oluşturduğu bankalar tarafından içsel derecelendirme ve risk ölçüm yöntemlerine ilişkin genel kabul görmüş bazı modellere (CreditMetrics, Moody's KMV vs.) yönelik yazılım geliştirme veya model satın alma çalışmaları yürütülmektedir. Bununla birlikte, BÖMB ve KÖMB arasında yer alan bazı bankalar tarafından hâlihazırda içsel derecelendirmeye ilişkin altyapı çalışmalarının tamamlanma aşamasında olduğunu ifade edilmektedir.

3.2 Veri Tabanı Oluşturulmasına İlişkin Çalışmalar

Kredi riskine ilişkin veritabanlarının oluşturulmasında ön plana çıkan iki husus, aktiflerin Basel-II hükümleri çerçevesinde sınıflandırılmasına yönelik altyapının tesis edilmesi ve gerekli verilerin bilgi işlem sistemlerinden otomatik olarak üretilebilmesidir.

Bankalarda aktiflerin tasnif edilmesine yönelik projeler; ölçüm yöntemi tercihi, uyum analizleri, yazılım geliştirilmesi, yazılımın test edilmesi ve sistemlerin günlük işleyişin parçası haline getirilmesi olmak üzere beş temel aşamada yürütülmektedir. İlk aşamada, bankalarca kredi riski sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılması planlanan ölçüm yöntemlerine ilişkin tercihler belirlenmektedir. Aktiflerin temel varlık kategorileri itibarıyla sınıflandırılması açısından Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (BSY), Standart Yaklaşım (KRSY) ve içsel

derecelendirmeye dayalı (İDD) yaklaşımlar arasında önemli farklar bulunmamakla birlikte, ileri yaklaşımları kullanmayı hedefleyen bankalar tarafından bu yaklaşımların ilave gereksinimlerini de dikkate alınması planlanmaktadır. Ölçüm yaklaşımının belirlenmesinin ardından, bankalar tarafından kullanılan mevcut sınıflandırmalar ile Basel-II'nin gerektirdiği sınıflandırmalar arasındaki farkları ortaya koyan uyum analizleri yapılmaktadır. Sonrasında, tespit edilen uyumsuzlukların giderilmesi için bankaların bilgi sistem birimleri veya bu konuda destek hizmeti sağlayan firmalar tarafından sistem ve yazılım geliştirme faaliyeti yürütülmektedir. Tamamlanan sistem ve yazılımlar test edilmekte ve nihai olarak bankanın günlük operasyonlarının ve karar süreçlerinin bir parçası haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Bankaların önemli bir kısmı, Basel-II çerçevesinde gerekli olan aktif sınıflandırmasının otomatik olarak yapılabilmesine yönelik çalışmalar yürüttüklerini ifade etmektedir. Bazı bankalar tarafından aktif sınıflandırmasının mevcut bilgi işlem altyapısı üzerinden yapılabilmektedir. BSY veya KRSY yaklaşımlarını kullanmayı planlayan bankalardan bir bölümü ise aktif sınıflandırması ihtiyaçlarının 2006 yılı içerisinde belirleneceğini ifade etmektedir. Diğer taraftan, az sayıda banka tarafından konuya ilişkin eğitim alındığı ve ihtiyaç belirleme çalışmasının alınan eğitimler sonrasında yapılacağı belirtilmektedir.

Aktif sınıflandırmasına ilişkin projeler banka grupları bazında şu şekilde ele alınabilmektedir:

- Mevduat bankalarında aktif sınıflandırmasının otomatik olarak gerçekleştirilmesine yönelik uyum analizleri ve projelendirme çalışmaları devam etmektedir.
- Bazı OÖMB ve KÖMB'lerde aktif sınıflandırması mevcut sistemden üretilebilmektedir.
- Katılım bankalarının genelde konuya ilişkin düzenlemelerin yayımlanması beklenmektedir. Ancak, bir katılım bankasında yazılımlar hazırlanması tamamlanmış ve test aşamasına gelmiştir.
- KYB'lerde konuya ilişkin ön değerlendirmeler yapılmakta ve sistem geliştirmeye yönelik faaliyetler ilerleyen dönemde ele alınması beklenmektedir. Bununla birlikte, KYB'lerde portföylerin niteliği gereği sistem geliştirme ihtiyacı hissedilmediği görülmektedir. Diğer taraftan, bir kalkınma ve yatırım bankasının konuya ilişkin sistem geliştirildiği ifade edilmektedir.

- Birleşme süreci tamamlanmış veya devam eden bankaların aktif sınıflandırma gereksinimleri, bilgi işlem altyapılarının bütünleştirilmesi kapsamında değerlendirilmektedir.
- Az sayıdaki bankada ise aktif sınıfları sınırlı düzeyde veya hiç bulunmamaktadır.

Aktif sınıflandırmasına yönelik projelerde bir çok banka teknik sorunlarla karşılaşmaktadır. Sorun kaynağı alanların başında; KOBİ tanımı ve KOBİ ayrımının yapılması, perakende portföyün alt portföylere ayrılması, kayıp verilerinin geriye dönük olarak toplanması ve söz konusu kayıpların muhasebe kayıtlarıyla mutabakatı, alım-satım portföyü ile bankacılık portföyü ayrımı gelmektedir.

Bankalarca teminat ve garanti verilerinin toplanması ve bunların kredi bazında eşleştirmesinin yapılması, kredi müşterilerine ilişkin finansal ve finansal olmayan verilerin toplanması, temerrüde düşmüş alacaklara ilişkin karşılık tutarları, yapılan takip masraf ve tahsilâtları ile limit kullanım oranlarının elde edilmesi sorunların yaşandığı alanlardır.

Teminatların kredilerle eşleştirilmesine yönelik projeler bankalarda planlanma aşamasına, başlamış veya tamamlanmış durumdadır. Bu projeler ile genelde müşteri bazında izlenen teminatların kredi bazında izlenmesi hedeflenmektedir.

Kredi müşterilerine ilişkin bilgilerin bilgi işlem sisteminde yer aldığı bankalarda, KRSY kapsamındaki hesaplamaları otomatik olarak yapabilmek amacıyla bilgi sistemlerinde iyileştirmeler yapılmaktadır. Diğer bankalarda ise, konuya ilişkin projeler yürütülmektedir.

İleri yaklaşımları hedefleyen bankalarca temerrüde düşmüş kredilere ilişkin veriler toplanmakta ve bilgi sistemlerinde bu konuya yönelik iyileştirmeler yapılmaktadır. Bazı büyük ölçekli bankalarda temerrüt halinde kayıp (THK) oranı ve temerrüt tutarı (TT) hesaplamalarının bilgi işlem sisteminden otomatik olarak üretilebilmesine ilişkin projeler devam etmekte ve bu oranlar örnek portföyler üzerinden hesaplanabilmektedir.

Kredi riski verilerine ilişkin yürütülen projeler banka grupları bazında şu şekilde değerlendirilebilmektedir:

- BÖMB'lerce genelde müşteri bazlı takibi yapılan teminatların kredi bazlı takibinin yapılabilmesine yönelik projeler yürütülmekte ve THK ve TT oranlarının tahmin edilmesine ilişkin çalışmalar yapılmaktadır.

- OÖMB'lerin önemli bir bölümünde teminatlar krediler bazında eşleştirilebilmektedir.
- KÖMB'lerde konuya ilişkin ihtiyaçlar tespit edilmektedir.
- Katılım bankalarında konuya ilişkin uyum analizleri yapılmaktadır.
- KYB'lerin bir bölümünde konuya ilişkin ilave kaynağa ihtiyaç duyulmadığı, diğer bir bölümünde ise sistemlerin yeterli olduğu ifade edilmektedir.

Bankalar tarafından yürütülen projelerin içeriklerinin ve zamanlamalarının belirlenmesinde birleşmeler, faaliyet alanları gibi özel durumlar da etkili olmaktadır.

Bankalar müşteri bazlı sistemden kredi bazlı sisteme geçişte bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Konuya ilişkin olarak karşılaşılan sorunlardan başlıcaları şunlardır:

- Kurumsal krediler, bireysel krediler ve kredi kartları için farklı sistemler kullanan bankalarda, bu sistemlerin gelişmişlik düzeyleri arasındaki farklılıklar,
- Derecelendirme sistemlerinin genel bankacılık operasyonlarına ilişkin bilgi sistem altyapısı ile bütünleşmiş olmaması,
- Müşteri, kefil, teminat gibi kredi riski verilerindeki sorun ve yetersizlikler.

3.3 Uygulamaya İlişkin Hususlar

Kredi riskleri için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında BÖMB ve OÖMB'ler nihai hedef olarak gelişmiş yaklaşımlara geçmeyi planlamaktadır. Ancak, BÖMB dışındaki bankaların önemli bir bölümü ilk aşamada KRSY'yi kullanmayı planlamaktadır. Bu kararın alınmasında bankaların portföy yapısı ve ölçekleri ile ileri ölçüm yaklaşımlarının uygulanmasına yönelik belirsizlik ve bilgi eksikliklerinin etkili olduğu ifade edilmektedir.

BÖMB ve OÖMB'nin önemli bir bölümü, portföy ve ürünlerinin yapısı ile ileri ölçüm yaklaşımlarının daha hassas bir risk ölçümüne ve fiyatlamaya imkan vermesi gibi nedenlerle kredi derecelendirme sistemi kullandıklarını ve içsel model oluşturulmasına yönelik çalışmalar sürdürdüklerini belirtmektedir.

Bazı bankalarda özellikle KOBİ'lerin derecelendirilmesine ilişkin çalışmalar sürmektedir. Ayrıca, BÖMB ve KÖMB gruplarında yer alan birkaç banka tarafından kredi riski modelleri kullanılarak ileri yaklaşımlara göre sermaye yeterliliği hesaplaması yapılabildiği ifade edilmektedir.

4. PİYASA RİSKİ

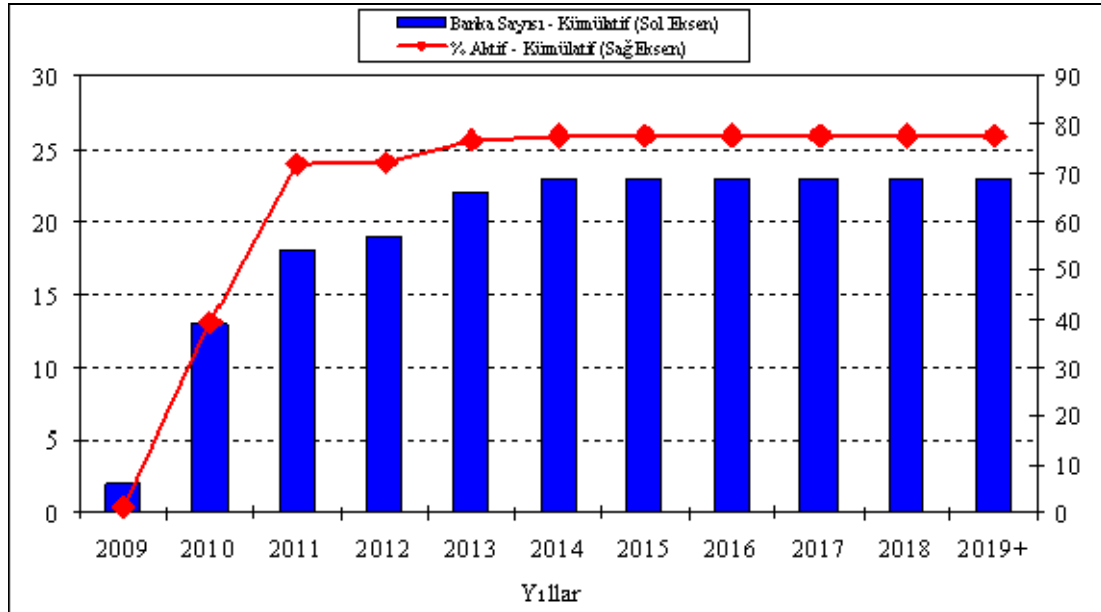
Büyük bölümünü BÖMB ve OÖMB ile yabancı bankaların oluşturduğu çok sayıda banka tarafından piyasa riskleri için sermaye yeterliliği standart yöntem (PRSY) yanında günlük olarak RMD yöntemiyle de ölçülmektedir.

Anılan bankalarca özellikle ekonomik sermayenin tahsis edilmesi, risk limitlerinin belirlenmesi ve izlenmesi gibi konularda RMD sonuçları esas alınmakta ve söz konusu modeller risk kontrol ve yönetim sürecinin önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Küçük ölçekli bazı bankalar ise RMD modellerinden sadece belirli portföy ve pozisyonlarla sınırlı olarak yararlanmaktadır.

Piyasa riski ölçümünde RMD yaklaşımını kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 2’de yıllar itibarıyla yer almaktadır.

Grafik 2: Piyasa Riski Ölçümünde RMD Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar

* Kaynak: Türk Bankacılık Sistemi Basel-II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005.

Anket sonuçlarına göre, 2010 yılından itibaren 13 banka (aktif payı %39,2), 2012 yılından itibaren 19 banka (aktif payı %72,4) içsel modelleri kullanmayı planlamaktadır.

Bankaların piyasa riskine ilişkin çalışmaları sistem-altyapı tesisi ve veri tabanı oluşturulması olmak üzere başlıca iki temel alana odaklanmaktadır.

Bu bölümde, bankaların çalışmaları üç başlık altında ele alınmaktadır.

4.1 Sistem Altyapı Tesisi Çalışmaları

Piyasa riski ölçümünde içsel modelleri kullanan bankaların bir bölümünde ölçümler doğrudan RMD yazılımları ile yapılırken, bir kısmında Office programları aracılığıyla yapılmaktadır. Söz konusu bankalarda, ölçümlerin daha gelişmiş yazılımlar aracılığıyla yapılması ve bu ölçümlerin genel bankacılık işlemlerine ilişkin bilgi işlem altyapısı ile bütünleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

İçsel model kullanan bankalarda, geriye dönük testler ile modellerin güvenilirliği test edilmektedir. Modeller kullanılarak stres testleri, senaryo ve duyarlılık analizleri yapılmaktadır.

Ayrıca, bazı bankalar tarafından piyasa riskinin ölçümüne finansal ortaklıkların da dâhil edilmesine ve banka bilgi/veri sistemlerinin bu işbirlikleri de kapsayacak şekilde genişletilmesine yönelik faaliyetler de yürütülmektedir.

4.2 Veri Tabanı Oluşturulmasına İlişkin Çalışmalar

Bankalar, kredi ve operasyonel risk verilerinin aksine, piyasa riski verilerinin toplanmasında önemli sayılabilecek güçlüklerle karşılaşmamaktadır. Bankalar, oldukça uzun bir zaman dilimi için geriye dönük piyasa verilerine ulaşabilmektedir.

Halen, Bloomberg, Reuters gibi finansal veri dağıtımını yapan firmalardan alınan risk faktörlerine (bono faizleri, döviz kurları vb.) ilişkin bilgiler genel olarak Office programları aracılığıyla depolanmakta ve yedeklenmektedir. Ancak, bazı bankalarca, bu verilerin bankanın genel veri tabanına aktarılmasına ilişkin çalışmalar da yürütülmektedir.

4.3 Uygulamaya İlişkin Hususlar

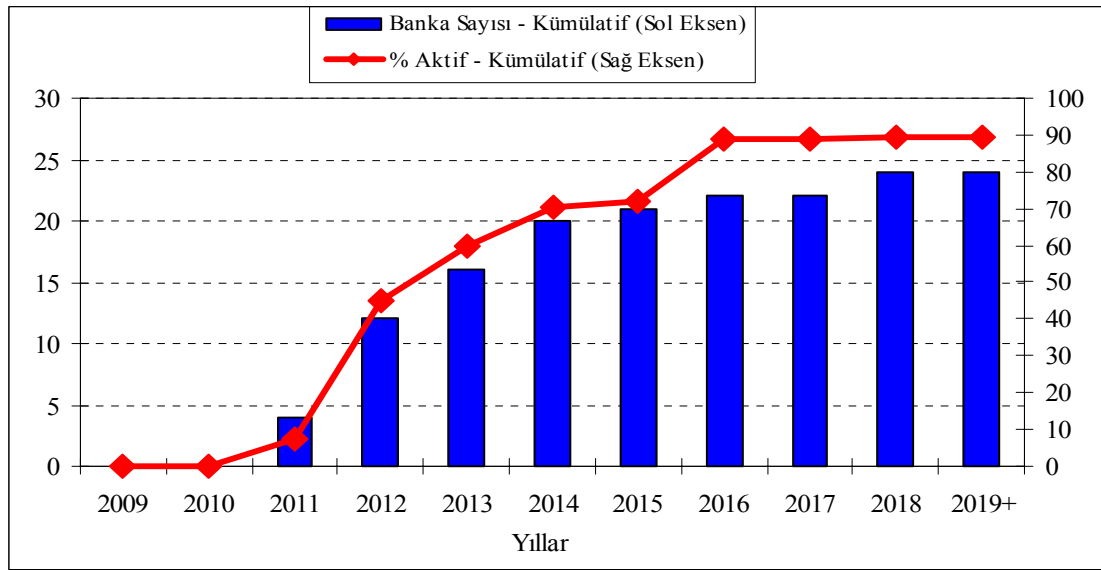
Bankalar, piyasa riskinin ölçümünde kullanılan/kullanılacak yöntemleri ölçek büyüklüğü, işlemlerinin karmaşıklık ve risklilik düzeyi, modellere ilişkin fayda/maliyet dengesi ve ortaya çıkan sermaye yükümlülüğü düzeyini dikkate alarak belirlenmektedir.

Mevcut durumda, OÖMB'nin bir bölümü ile katılım bankaları ve KYB'nin büyük bir bölümü piyasa riskine ilişkin sermaye yeterliliğini sadece standart yöntemle hesaplamaktadır. Söz konusu bankalardan önemli bir kısmı Basel-II'nin yürürlüğe girmesinden sonra da aynı yöntemi kullanmaya devam edeceklerini bildirirken, bazı bankalar içsel modellere geçişe yönelik olarak veri toplama, sistem ve altyapı tesisi çalışmaları yürütmektedir. Bu bankaların çoğunluğu personele yönelik uygulamalı eğitimler ve danışmanlık hizmeti almak suretiyle içsel modelleri banka içerisinde geliştirmeyi planlamaktadır.

5. OPERASYONEL RISK

Bankaların büyük çoğunluğunca, Temel Gösterge Yaklaşımı (TGY), Alternatif Standart Yaklaşım (ASY) ve Standart Yaklaşımı (ORSY) kullanılarak operasyonel riskler için sermaye gereksinimi hesaplanabilmektedir. Operasyonel risk ölçümünde İleri Ölçüm Yaklaşımlarını (İÖY) kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 3'te yıllar itibarıyla yer almaktadır.

Grafik 3 : Operasyonel Riski Ölçümünde İÖY Kullanmayı Planlayan Bankalar

* Kaynak: Türk Bankacılık Sistemi Basel-II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005.

Grafik 3'te sonuçları yer alan ankete göre, 24 bankanın nihai hedefi İÖY ile operasyonel risk ölçümü yapmaktır. İleri yöntemlerin kullanılmaya başlanacağı tarihte İÖY'yi kullanmayı planlayan banka sayısı oldukça sınırlıdır. Ancak, ilerleyen dönemlerde sektör aktif toplamının büyük bir bölümünü oluşturan bankalar İÖY'ye geçmeyi planlamaktadır.

Başlangıçta İÖY'lerin kullanılmamasında; basit yöntemlerin uygulama kolaylığı sağlaması, operasyonel risk verilerinin yeterli olmaması ve ileri ölçüm yaklaşımlarına yönelik çalışmaların henüz tamamlanmamış olması etkili olmaktadır. Ayrıca özellikle KÖMB, KYB ve katılım bankaları açısından faaliyet, ürün ve organizasyonel yapılarının karmaşık olmaması da İÖY'lerin tercih edilmemesinde belirleyici olmaktadır.

Bankaların operasyonel risk ölçümünde İÖY'leri hedeflemelerinde, bu yaklaşımlarda riskin daha hassas bir şekilde ölçülerek bankalara rekabet avantajı sağlaması hususunun etkili olduğu ifade edilmektedir.

Bankalarca operasyonel riske ilişkin olarak yürütülen çalışmalarda, öncelik operasyonel risk verilerinin toplanmasına verilmektedir.

5.1 Sistem ve Altyapı Tesisine İlişkin Çalışmalar

Sistem ve altyapısının tesisi için, kayıp verilerinin toplanması ve Basel-II'de öngörülen faaliyet kolları ve kayıp türleri bazında sınıflandırılmasına yönelik yazılımların tesis edilmesi en temel gereksinim olarak görülmektedir.

Bankaların önemli bir kısmı operasyonel risk veritabanlarının tesis edilmesine ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmakta, bu kapsamda destek hizmet kuruluşları ve danışmanlık firmalarıyla görüşmelerde bulunmakta ve/veya veritabanlarının banka bünyesinde geliştirilmesine yönelik projeler yürütmektedir. Bazı bankalar için, Basel-II'ye uyum aşamasında bilgi işlem sistemlerini yenileme ve geliştirme ihtiyacı da ortaya çıkmaktadır.

Sistem ve altyapıya yönelik çalışmalar banka grupları bazında şu şekilde özetlenebilir:

- BÖMB'nin tamamına yakını ilerleyen dönemlerde İÖY kullanmayı hedeflemektedir.
- BÖMB'ler diğer üç ölçüm yaklaşımı için gerekli sistem ve altyapıyı oluşturduklarını ifade etmektedir.
- OÖMB ve KÖMB grubunda yer alan bazı bankalarda sistem ve altyapı çalışmasına ilişkin yazılım ve buna uygun altyapı tesisi çalışmaları devam etmektedir.
- Bazı bankalar ise konuya ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasını beklediklerini ve sonrasında gerekli teknoloji yatırımlarını yapmayı planladıklarını belirtmektedir.
- KÖMB'ler ve katılım bankaları, operasyonel risk sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında en basit yaklaşım olan TGY'yi kullanmayı planlamaktadır.
- KYB'lerin önemli bir kısmı başlangıç aşamasında ORSY'yi kullanmayı planlamakla birlikte veri tabanı oluşturma çalışmalarını sürdürmekte ve yazılım ile sistem incelemelerini devam ettirmektedir.

- Bankaların önemli bir kısmında brüt gelir hesaplamalarının faaliyet kolları bazında otomatik olarak yapılabilmesine yönelik sistemlerin tesis edilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Brüt gelir hesaplamalarına yönelik çalışmalarda, Basel-II'de yer alan faaliyet kolları sınıflandırmasının ülkemiz koşullarına uyarlanmasında güçlüklerin yaşandığı bu konudaki düzenlemelerin yayımlanmasını beklendiği ifade edilmektedir.

5.2 Veri Tabanı Oluşturulmasına İlişkin Çalışmalar

İleri yöntemleri hedefleyen bankalarda, bu yöntemler için gerekli risk verilerinin toplanması ve bunların analiz edilebilmesi için veri tabanı tesisi çalışmaları yürütülmektedir. Bankalar, aynı zamanda, geriye dönük risk verilerinin elde edilmesine yönelik çalışmalar da yapmaktadır. Ayrıca, operasyonel kayıp verilerine ilişkin bankalar arası veri paylaşımı ve veri tabanlarının oluşturulması konusunda fizibilite çalışmalarına devam edilmektedir.

Operasyonel risk kayıp veri tabanlarının işletilmesinde Office programlarının veya web tabanlı yazılımları kullanılmaktadır. Ayrıca, geriye dönük olarak elde edilen veriler, muhasebe hesaplarındaki hareketler ile teftiş ve iç kontrol raporları aracılığıyla tespit edilmekte ve veri tabanına aktarılmaktadır.

Bankaların veri tabanı oluşturulmasına yönelik çalışmalarında karşılaştıkları sorunların başında geçmiş dönemlere ait kayıp verilerine ulaşılamaması ve kayıp olaylarında ortaya çıkan kayıp tutarlarının sayısallaştırılmasında yaşanan güçlükler gelmektedir.

5.3 Uygulamaya İlişkin Hususlar

Bankaların önemli bir bölümünde, banka üst düzey yönetimi, risk yönetimi komiteleri üyeleri ve ilgili diğer birimler, operasyonel risk yönetimi uygulamaları ve Basel-II hazırlık çalışmaları hakkında bilgilendirilmektedir. Ayrıca ilgili birimlere veri tabanına ilişkin özet değerlendirme ve mevcut yöntemlerle yapılabilen (TGY, ORSY, ASY) ölçüm sonuçları raporlanmaktadır.

Bankalarda, operasyonel kayba neden olan işlem ve faaliyetler belirli aralıklarla analize tabi tutulmaktadır. Operasyonel risklerin yoğunlaştığı iş kolları ve olay tipleri incelenerek bu kayıpların önüne geçilebilmesi için gerekli önlemler tesis edilmektedir.

Bankalarda, Basel-II'de öngörülen TGY, ORSY ve ASY aracılığıyla operasyonel risk için tutulması gereken sermaye miktarı belirli aralıklarla hesaplanabilmektedir.

İleri yöntemleri hedefleyen bankalarca, gelişmiş yöntemlere ilişkin danışmanlık hizmetleri alınmakta veya alınması planlanmaktadır.

Bankalarda operasyonel risk yönetimine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek amacıyla Operasyonel Risk Komitesi ve/veya Operasyonel Risk Alt Çalışma Grupları oluşturulmuştur. Ayrıca, bazı bankalar tarafından, operasyonel risk oluşturan unsurlara ilişkin banka içerisinde erken uyarı sistemleri tesis edilmiştir.

Bazı bankalarda ise, operasyonel risk teşkil eden noktaların tespiti amacıyla öz değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre risk matrisleri oluşturulması ve elde edilen bilgilerin kayıp verileri ile birlikte operasyonel risk veri tabanında saklanması planlanmaktadır. Yürütülen bu çalışmalarla, birimlerin operasyonel risk düzeylerinin tespit edilmesi ve derecelendirilmesi, birimler bazında ve banka geneli için anahtar risk göstergelerinin oluşturulması hedeflenmektedir.

Ayrıca, bazı bankalarda yeni ürün ve hizmetlerde operasyonel risk oluşturulabilecek hususlar incelenmektedir. Bankalardan bir bölümünde ise, banka risk haritaları hazırlanmış durumdadır. Öz değerlendirme çalışmalarında bu haritalardan faydalanılarak, operasyonel risklerin sayısallaştırılması hedeflenmektedir.

6. YAPISAL FAİZ ORANI RISKİ

6.1 Sistem ve Altyapı Tesisine İlişkin Çalışmalar

Bankalarda yapısal faiz oranı riskine ilişkin olarak ölçüm yöntemleri ve yazılım geliştirilmesi, politika ve eylem planlarının hazırlanması çalışmaları yürütülmektedir.

BÖMB ve OÖMB’lerde faiz oranı riski için ortalama vade, faiz açığı ve durasyon analizleri yapılmakta ve analiz sonuçları hakkında üst yönetim düzenli olarak bilgilendirilmektedir. Bankaların büyük çoğunluğunca, faiz oranlarındaki olası değişimlerin banka kârlılığı üzerindeki etkilerine dair senaryo analizleri ve stres testleri yapılmaktadır. Ayrıca, bazı bankalar faiz oranı riski ölçümü için yazılım geliştirme çalışmaları yürütmektedir.

Bankalarca, aktif-pasif yönetimi ile ilgili olarak banka bilânçosunda yer alan faizli araçlara uygulanacak şok miktarının tespitinde güçlükler yaşanmaktadır. Bu güçlüklerin aşılması ve faiz oranı riskinin etkin yönetimi için konuya ilişkin düzenlemelerin yayımlanmasının beklendiği ifade etmektedir.

6.2 Veri Tabanı Oluşturulmasına İlişkin Çalışmalar

Bazı bankalarda, yapısal faiz oranı riskinin ölçümünde ihtiyaç duyulan verilerin (yeniden fiyatlama süreleri, taksitli krediler için nakit akımı, vadesiz aktif pasif kalemlerinin efektif vadesi, vb.) bilgi işlem sisteminden otomatik olarak elde edilememektedir.

6.3 Uygulamaya İlişkin Hususlar

KÖMB’lerin büyük bölümünde, faiz oranı riskinin ölçümünde ileri düzey risk ölçüm yöntemleri bulunmamaktadır. Bu bankalarda risk yönetimi kararları genel olarak Aktif-Pasif Komiteleri tarafından alınmaktadır. Çok sayıda küçük ölçekli banka tarafından, faaliyetlerinin sınırlı olması sebebiyle faiz oranı riskinin kendileri için önemli düzeyde olmadığı ifade edilmektedir.

Başta BÖMB ve OÖMB olmak üzere bankaların önemli bir kısmı, finansal korunma amacıyla, başta faiz swapları olmak üzere, faiz oranına dayalı türev ürünleri yoğun olarak kullanmaktadır.

7. LİKİDİTE RİSKİ

7.1 Sistem ve Altyapı Tesisine İlişkin Çalışmalar

Likidite riskinin ölçümü ve yönetimine yönelik sistem ve altyapı tesisi kapsamında bankalarca, ölçüm yöntemleri ve yazılım geliştirme çalışmaları yürütülmektedir.

Bankalarda likidite riski genellikle nakit akım tabloları kullanılarak takip edilmektedir. Bunun yanında, likidite riskinin ölçümüne ilişkin olarak BÖMB'lerde bilanço ortalama vade analizi, likidite açığı analizi, mevduat tortusu hesaplamaları, vb. analizler de kullanılmaktadırlar. Bahsi geçen analizlerin yapılmasına ve çeşitli senaryo analizlerine imkân veren yazılımların geliştirilmesi sürecinde olduğu birkaç banka tarafından ifade edilmektedir.

Bankaların büyük çoğunluğunda, likidite oranı üzerinde limit belirleyerek, oranın bu limitin üzerinde tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı bankalarca, likidite riskinin etkin yönetimi için konuya ilişkin düzenlemenin beklendiğini ifade edilmektedir.

7.2 Veri Tabanı Oluşturulmasına İlişkin Çalışmalar

İlerleme raporlarında, bankalarca bu riskle ilgili verilerin elde edilmesine ve depolanmasına yönelik her hangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

7.3 Uygulamaya İlişkin Hususlar

Bazı BÖMB ve OÖMB'lerde oluşturulan likidite riski yönetim komitesi ya da çalışma grupları aracılığıyla likidite riskinin etkin bir şekilde ölçülmesine ve yönetilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Faiz oranı riskine benzer olarak likidite riski için de, KÖMB'lerin büyük kısmında ileri düzey risk ölçüm yöntemleri bulunmamaktadır. Risk yönetim kararları genel olarak Aktif-Pasif Komiteleri tarafından alınmaktadır. Çok sayıda küçük ölçekli banka tarafından, faaliyetlerinin sınırlı olması sebebiyle likidite riskinin kendileri için önemli düzeyde olmadığı ifade edilmektedir.

Yabancı bankaların likidite sorunuyla karşı karşıya kalındığında banka merkezinden likidite temin edebilme imkânının olması, bu bankalar için likidite riskini sınırlayıcı bir durum olarak görülmektedir. Yabancı bankalar, likidite riski yönetimlerini ana merkezleri tarafından geliştirilmiş programlar yardımıyla yönetmektedir.

8. İKİNCİ YAPISAL BLOK

Bankalar tarafından, ilerleme raporlarının alındığı dönemler itibarıyla daha çok Birinci Yapısal Blok çalışmaları üzerine yoğunlaşıldığı, İkinci Yapısal Blok çalışmalarına ise ilerleyen dönemde ağırlık verileceği ifade edilmektedir.

İkinci Yapısal Blok kapsamında çalışmalara başlayan mevduat bankalarının ve bazı KYB'lerin konuyla ilgili mesafe kat ettiği dikkat çekmektedir.

İkinci Yapısal Bloкта yer alan '*Denetim Otoritesinin İncelemesinin Dört Temel Prensipleri*'nden bankaları doğrudan ilgilendiren içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreçlerinin 5 temel unsuru şunlardır;

- a) Yönetim kurulunun ve üst düzey yönetimin gözetimi ve denetimi,
- b) Sağlam ve güvenilir sermaye değerlendirmesi,
- c) Risklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi,
- d) İzleme ve Raporlama,
- e) İç Kontrol sistemi tarafından kontrolden geçirilmesi.

Bankalar tarafından bu kapsamda yapılan çalışmaların başlıcaları şunlardır:

1-Süreç Belirleme: Bankalarda, maruz kalınan risklerin tanımlanmasına, iç kontrol ve denetim sistemi tarafından piyasa koşullarında ve bankanın çeşitli pozisyonlarında meydana gelen değişikliklere göre periyodik olarak gözden geçirilmesine, ekonomik ve yasal sermaye ihtiyacının sorumlu üst yönetime periyodik olarak raporlanmasına ilişkin süreçler belirlenmiştir.

2-Sermaye Yeterliliğinin Değerlendirilmesi: Bankalarda, periyodik nitelikli risk raporları hazırlanması, pozisyonlara ilişkin senaryo ve stres testleri uygulanması, kullanılan modellerin performansının ölçümüne yönelik geriye dönük testler yapılması suretiyle sermaye yeterliliğinin düzenli olarak değerlendirilmesi konusunda çalışmalar yürütülmektedir.

Bazı bankalarda hedeflenen sermaye yeterliliği oranı esas alınarak, gerekli sermayenin senaryo analizleri vasıtasıyla belirlenmesine ve sermaye artırımı planlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

3-İzleme ve Sistemlerin Gözden Geçirilmesi: Bankalarca, kredilere ilişkin yoğunlaşma limitleri tespit edilmiş ve düzenli olarak bunların takibi yapılmaktadır. Ayrıca, derecelendirme ve skora sistemleri düzenli aralıklarda gözden geçirilmektedir. Bazı bankalarda, ekonomik sermaye hesaplamaları yapılmakta ve sonuçlar yasal sermaye yükümlülüğü ile karşılaştırmalı olarak üst yönetime sunulmaktadır.

4-İkinci Yapısal Blok Riskleri için Sermaye Gereksinimi: Bankalarca yoğunlaşma, likidite, yapısal faiz oranı riski, stratejik risk gibi Birinci Yapısal Blok kapsamı dışında kalan risklere ilişkin ilave sermaye gereksiniminin belirlenmesi konusunda çalışmalar yürütülmektedir.

9. EĞİTİM-DANIŞMANLIK

Bankaların Basel-II'ye geçiş konusunda dışarıdan sağlamış olduğu danışmanlık hizmetleri daha çok geçici niteliktedir. Bilişim hizmetlerine ilişkin danışmanlık hizmetleri ise süreklilik arz etmektedir.

Bankaların danışmanlık hizmeti aldığı temel alanlar kredi, piyasa ve operasyonel risklerin ölçümü ve veri gereksinimlerinin tespiti konularıdır. Bankalar, Basel-II'ye uyum sürecinde ihtiyaç duyulan yazılımların geliştirilmesi konusunda bilgi sistemleri firmaları ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Bankalarda, personelin Basel-II ile ilgili olarak bilgilendirilmesine yönelik dışarıdan eğitim hizmeti alınmaktadır.

Yabancı ortaklı bankalara genel olarak danışmanlık ve destek hizmetleri bankanın ana merkezi tarafından sağlanmaktadır.

Maliyetlerin yüksekliği nedeniyle, KÖMB ile KYB'lerin önemli bir kısmı tarafından danışmanlık ve destek hizmetleri tercih edilmemektedir.

Bankaların önemli bir kısmı tarafından, risk yönetimi personelinin Basel-II konusunda ileri düzeyde bilgi sahibi olduğu ifade edilmektedir. Bankaların tamamına yakınında, üst yönetim ile risk yönetimi ve bilgi işlem personeli dışındaki personelin Basel-II konusunda temel düzeyde bilgi sahibi olduğu belirtilmektedir.

Bankaların üst yönetimleri sunumlar ve toplantılar, diğer personel ise daha çok kurs ve seminerler yoluyla bilgilendirilmektedir. Banka personelinin Basel-II konusunda bilgilendirilmesi, çoğu bankada TBB ve diğer kurumlarca düzenlenen seminerler ile çeşitli danışmanlık şirketlerinden alınan eğitimler aracılığıyla, az sayıda bankada ise risk yönetimi birimleri tarafından yapılan sunum ve toplantılar yoluyla gerçekleştirilmektedir. Yabancı ortaklı bankalar ile yabancı banka şubeleri ise eğitim konusunda genel merkezleri ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Bankaların büyük bir bölümünün risk yönetimi personeli Basel-II konusunda yurt dışında düzenlenen eğitimlere katılmaktadır.

Risk yönetimi personeline alınan eğitimler mevzuat, risk ölçüm yöntemleri ve sermaye hesaplamaları gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Bazı bankalarda risk yönetimi ve bilgi işlem personeline yürütülen ortak çalışmalar vasıtasıyla bilgi sistemleri personelinin de Basel-II konusunda bilgi seviyesinin artırılması ve Basel-

II'ye geçiş sırasında gerekecek yazılımların kurum içinde üretilmesi hedeflenmektedir.

BÖMB ve KÖMB'lerden bazılarında, personelin Basel-II konusunda bilgilendirilmesini teminen süreli bültenler hazırlanmakta ve risk yönetim rehberleri oluşturulmaktadır.

Atatürk Bulvarı No:191 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Tel: (0312) 455 66 50 Fax: (0312) 424 08 75
www.bddk.org.tr